

Тема 13 Методичні прийоми внутрішнього аудиту

13.1 Методичні прийоми внутрішнього аудиту.

13.1 Методичні прийоми внутрішнього аудиту.

Методичні прийоми внутрішнього аудиту слід розглядати відносно об'єктів аудиту та конкретно до обліково–аналітичних та контрольних процедур.

Для отримання аудиторських доказів внутрішній аудитор застосовує прийоми і способи зовнішнього аудиту, а також спеціальні методи і прийоми, виконує аудиторські процедури. Спеціальні прийоми внутрішнього аудиту у залежності від об'єктів їх застосування поділяють на групи:

- процедури узгодженості (відповідності);
- процедури підтвердження (незалежні).

Процедури узгодженості (відповідності) – це тестування сильних сторін контролю, для оцінки системи внутрішнього контролю.

Процедури підтвердження – це контроль окремих операцій, залишків на рахунках, а також перевірка даних обліку як основи достовірності фінансової звітності.

Прийомами аудиту процедур узгодженості та процедур підтвердження відповідно до МСА є:

- інспекція;
- спостереження;
- опитування;
- підрахунок;
- аналіз;
- вивчення.

Методичні прийоми внутрішнього аудиту можна поділити на групи:

- наукового мислення;
- фактичного контролю;
- документального контролю.

Прийоми наукового мислення є первісними методичними прийомами аудиту до яких належать: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, узагальнення, порівняння, гіпотеза, спостереження, порівняння та які використовуються за всіма об'єктами та розділами внутрішнього аудиту.

Вибір прийому залежить від підходу аудитора до перевірки фактів господарської діяльності, оскільки одні і ті самі факти, можна перевіряти послідовно від часткового до загального, використовуючи прийом індукції та навпаки від загального до часткового, використовуючи прийом дедукції.

Індуктивний метод зосереджує увагу аудитора на окремих групах процесів з найбільшим ступенем ризику. Аналіз недоліків окремих груп процесів, їх вивчення надає змогу аудиторіві перенести свої висновки на загальну сукупність інформації.

Дедуктивний метод використовують при аудиті фінансового – господарської діяльності підприємства, оцінці напрямку та ефективності системи управління, системи внутрішнього контролю, в межах якої діє об'єкт.

Використання індукції або дедукції визначається обсягом даних для перевірки. Якщо здійснюється суцільна перевірка фінансово – господарської діяльності, то використовується прийом індукції (аудит касових операцій, банківських операцій, розрахунки з підзвітними особами тощо). В усіх інших випадках використовують прийом дедукції, що значно економить час перевірки та підвищує ефективність аудиторських процедур.

До методичних прийомів внутрішнього аудита відносять логічне осмислювання операцій і фактів діяльності шляхом перевірки документів з формальної сторони та по суті. При цьому аудитор самостійно обирає найбільш ефективні методи перевірки достовірності операцій і фактів. Наприклад, якщо у аудитора виникає підозра про достовірність первинних документів, необхідних розрахунків, реальності здійснених операцій, аудитору необхідно провести додаткові аудиторські процедури та обрати оптимальні методичні прийоми: зустрічну перевірку інформації первинних документів, проведення експертизи документів, інвентаризацію тощо.

Прийоми фактичного та документального контролю тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені. Це означає, що при використанні прийому фактичного контролю перевірка закінчується тоді, коли вона доповнюється необхідною інформацією із відповідної економічної та технічної документації, а при використанні документального контролю виникає потреба в додатковій інформації про фактичну наявність засобів.

За допомогою прийому документального контролю аудитор встановлює якість, реальність і достовірність документів, на підставі яких в бухгалтерському обліку відображаються операції і факти, правильність облікових записів та достовірність фінансової звітності.

Прийоми документального контролю:

Формальна перевірка: мета – виявлення фактів підробки та дописувань в документах, виправлення цифрових даних і зміни реквізитів. Формальна перевірка передбачає встановлення повноти та правильності оформлення документів, заповнення реквізитів, які передбачені для даного типу документа, відповідність підписів осіб, які склали документ.

Арифметична перевірка: мета – визначення правильності підрахунків та виявлення відхилень, що приховані за неправильними арифметичними діями. Здійснюється шляхом перерахунку результатів таксування, загальних підсумків, узгодження нарахувань і утримань.

Нормативно-правова перевірка: мета - встановлення відповідності здійснених операцій і фактів нормативним актам, інструкціям, стандартам, положенням державних органів влади та керівництва суб'єктів господарювання. Здійснюється тоді, коли у аудитора виникає сумнів щодо правильності та законності окремих операцій і подій.

Експертна перевірка: мета - надання правової, достовірної та об'єктивної оцінки на підставі наданих експерту матеріалів, правильного формування поставлених завдань. Здійснюється при вивченні документів, господарських операцій і фактів, якості виконаних робіт. Проводиться спеціалістами відповідних галузей знань за дорученням аудитора. За результатами експертної оцінки складається висновок експерта з повними та конкретними відповідями на питання, поставлені аудитором. Експертна перевірка доповнює формальну та арифметичну і спрямована на виявлення підрбок в документах, встановлення реальності документу, реквізитів і записів, які містяться в ньому.

Економічна перевірка: мета – встановлення доцільності господарських операцій шляхом перевірки того, яку економічну вигоду вони приносять, чи були проведені економічно обґрунтовані розрахунки, до яких результатів призвела дана господарська операція.

Зустрічна перевірка: мета – виявлення фіктивних документів та фактично не здійснених операцій. Передбачає співставлення двох примірників одного й того ж документу, що знаходяться в різних підприємствах або підрозділах одного підприємства.

Логічна перевірка: мета – розкриття логічних зв'язків між виробничими та фінансовими показниками, оперативне виявлення відхилень від законодавств, норм, стандартів. Перевірка проводиться за допомогою співставлення фактичних результатів з аналогічними або пов'язаними даними документів.

Підтвердження: мета – встановлення достовірності шляхом порівняння різних документів, в яких відображаються різні аспекти однієї і тієї ж або декількох взаємопов'язаних операцій. Наприклад, порівняння прибуткових та видаткових касових ордерів з касовою книгою, журналом реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів, журналом, відомістю та фінансовою звітністю.

Прийоми фактичного контролю:

Лабораторний аналіз: мета - уточнення суттєвих характеристик об'єкту контролю та отримання на цій основі якісно нової інформації. Проводиться шляхом відповідного аналізу у відповідних умовах (лабораторіях, стендах тощо).

Перевірка операцій по суті: мета – підтвердження здійснених операцій, їх достовірність та правильність відображення у відповідних документах. Перевірка операцій в натурі включає:

- контрольне придбання – визначає правильність і законність відпуску продукції, товарів, послуг покупцям; розрахунків з ними в умовах безпосереднього здійснення таких операцій;

- контрольний запуск сировини та матеріалів у виробництво - використовується для встановлення фактичних витрат на виробництво, вихід напівфабрикатів, готової продукції. Використовується для перевірки норм витрат сировини та матеріалів, технологічного процесу, продуктивності обладнання тощо;

- контроль приймання продукції за якістю та кількістю – використовується при визначенні достовірності даних відділу технічного контролю щодо кількості та якості продукції.

Дослідження операцій на місці: перевірка операцій з основними засобами, запасами, організації виробництва, технологічних процесів та праці на будівельних майданчиках, на виробництві.

Отримання письмових пояснень: використовується одночасно з іншими методичними прийомами за необхідністю, наприклад, при інвентаризації, контрольному запуску сировини у виробництво, тощо.

Контрольні питання.

1. Поясніть, що означає методика аудиту.
2. Наведіть приклади загальнонаукових методів внутрішнього аудиту та поясніть їх суть.
3. Наведіть перелік прийомів документального контролю внутрішнього аудиту та поясніть їх суть.
4. Наведіть перелік прийомів фактичного контролю внутрішнього аудиту та поясніть їх суть.
5. На що повинен аудитор звернути увагу при перевірці первинних документів?
6. Які існують прийоми вивчення документів?
7. В чому полягає необхідність використання вибіркового способу в аудиті?